

КОГАТО ГОВОРЯ ЗА КАРАБАХ, ИМАМ ПРЕДВИД НЕ САМО ГОРЕЩАТА ТОЧКА НА ПЛАНЕТАТА НИ. ТОВА Е СЪБИРАТЕЛЕН СИМВОЛ НА БЕЗКРАЙНИТЕ ТРАГЕДИИ, КОИТО СТРЕМИТЕЛНО СЛЕДВАТ ЕДНА ДРУГА В РАЗЛИЧНИ МЕСТА ПО

Макар да са различни конкретните причини, които предизвикват тук и там искри на озлобление и насилие, общата картина на бедствието си остава. Пекин и Тбилиси, Ълстър и Йерусалим, Сумгаит и Кабул, Африка и Латинска Америка. Дори традиционно миролюбивата Индия стана арена на кървави събития. Неволно се поражда чувството, че народите и племената, държавите и правителствата, водачите и гългите - целият човешки род безвъзвратно пропада в бездната на самоизтребването.

Идеологии и традиции, политически и национални лозунги, култове и езици стават оръжие срещу човека.

Казват, че най-противоестествената война е гражданската. Ненапразно Салвадор Дали я изобразява толкова страшна в знаменитото си платно. Не е ли време обаче най-накрая да признаем, че сме станали свидетели на световна гражданска война между всички "деца на Адам", които разкъсват единното му тяло? Тя не утихва нито в дните на военните действия, нито в дни на "мир".

Терорът и омразата не познават при-мирие. Подхранва ги невероятният ръст на беззаконията, престъпността, наркоманията. Сякаш нашият век, след като разруши някаква преграда, се оказа пред лицето на разярени вълни. Това става пред очите ни, но то не е започнало нито днес, нито вчера. Страховитата песен от реквиема "Денят на гнева" звучи по цялата земя вече десетки години. Има ли нужда да си го припомним? Буйството на нацистите, на сталинист. Прекалено дълъг и страшен е списъкът. Да забравим? Да скрием глава в пясъка?

Може ли да се промени нещо в ескалацията на демонизма?

И ето, днес отново, както преди две хиляди години, над разбунения свят тихо сияе рождествената Звезда, витлеемската Звезда. Призив и предупреждение от Вечността, обръщение към всички нас. Ето защо Рождество не е само "детски" празник, не е просто "семеен" празник, време за веселие и почивка, както го празнуват в много държави.

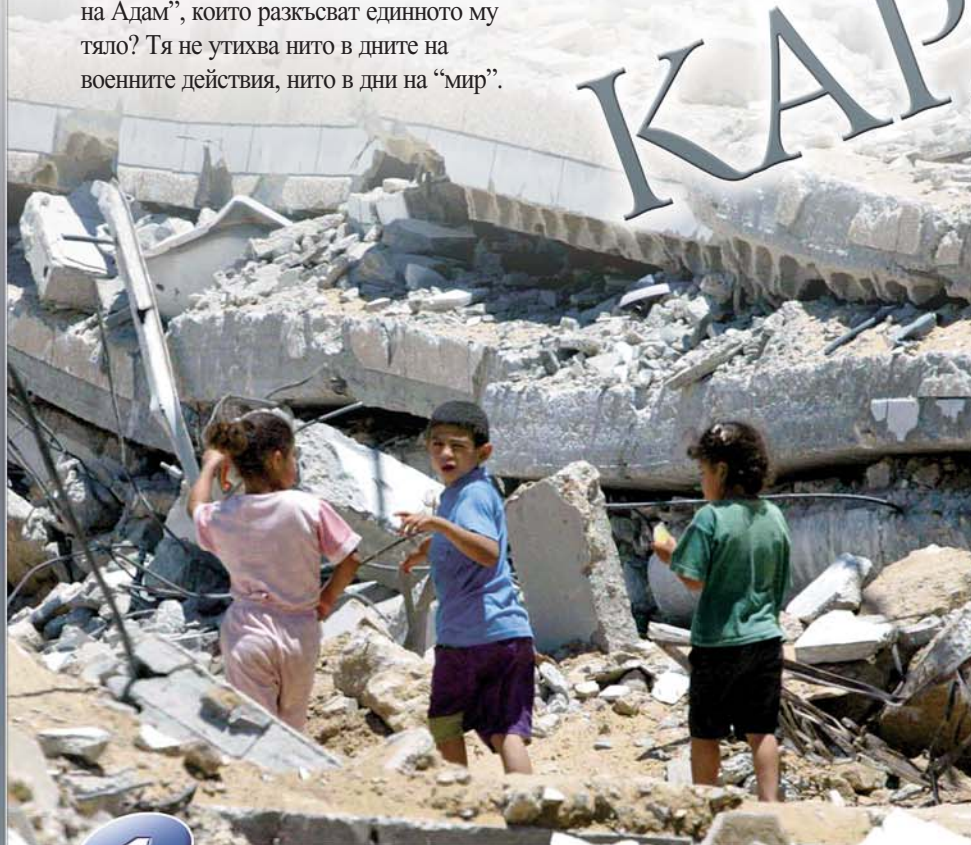
За някои рождествената Звезда е само украса за елхата. Така се пренебрегва дълбокият смисъл на този свещен ден - Рождество.

Христовата звезда напомня на хората за тяхното висше призвание. За онази свещена искра, която Творецът е заложил в тях, за да я превърнат в живителен пламък на любов и свобода, вяра и творчество, милосърдие и състрадателност.

Някога на Николай Бердяев задали въпрос с известния софизъм: "Може ли Бог да създаде такъв камък, който Той самият не би могъл да премести?" И философът бързо отговорил: "Този камък е човекът."

Църквата винаги е учила, че спасението на човека от злото, а с него и от цялата враждебна природа, е невъзможно без активното участие на самите хора. Ние сме образ и подобие на звяра, но същността ни е образ и подобие на Създателя. Затова свободата, нашето неотменимо свойство, е призвана да служи за преобразяването на звяра, за осъществяването на способностите, които са заложени в нас. Но възможно ли е това, ако човек изхожда единствено от себе си?

Ето, вече няколко века светът се самозалъгва с такива илюзии. Старае се да не забелязва този "Витлеем", да не вижда кроткото сияние на евангелската Звезда. Упоени от науката, горди с властта си над стихииите, хората прекалено дълго са разчитали на това, че познават законите на природата, от които са очаквали мир и щастие. Но това не се случва. Като попада в ръцете на звяра, който е надарен с разсъдък, знанието не само не спасява цивилизацията, а и става нейното мemento мори, нейния дамоклев меч. И виновно тук е не самото знание, нито разумът, даден на човека от Бога, а мрачността на духа, който се е оказал безсилен пред стихията на звяра.

НО У НАС, ХРИСТИЯНИТЕ, ЖИВЕЕ НАДЕЖДАТА, ЧЕ ОБЩИЯТ НИ ДОМ, НАШАТА ЗЕМЯ, ЗАЕДНО С ВСИЧКО ПРЕКРАСНО, КОЕТО Е СЪЗДАДЕНО ОТ ЧОВЕКА, ЩЕ ИЗБЕГНЕ УЧАСТТА НА СОДОМ.

Ние, хората, разчитаме на идеалите на светското, на хуманизма, с който толкова се е гордеело миналото столетие. Тогава хората сметнаха, че не се нуждаят повече от светлината на витлеемската Звезда, защото са намерили свои нравствени скрижали. Но скрижалите се оказаха крехки като стъкло, още първите удари на световната война ги разбиха на парчета.

ИЛИ ВИТЛЕЕМ

АЛЕКСАНДЪР МЕН (РОЖДЕСТВЕНИ РАЗМИСЛИ)

Хуманизмът беше безжалостно потъпкан от ботушите на диктаторите, на политическите манияци, на разбунените тълпи. Всъщност звярът само се беше притаил и след като набра сили, отново се понесе по цялата планета, разрушавайки всичко по пътя си. И проблемът тук не е в хуманизма сам по себе си, а в забравата на висшите божествени източници на Доброто.

Ние, хората, смятахме, че техниката, удобствата в бита, които осигуряват оптимални условия за труд и почивка, ще решат всичките ни проблеми. Но примерът на високоразвитите страни красноречиво показва какви нравствени, културни и екологични рискове носи техническата цивилизация, докде водят пресищането, “етическият материализъм”, неуморното “консуматорство”. Разбира се, добре е човек да бъде сит, облечен, да има нормално жилище и да ползва техническите постижения в бита. Но ако той превърне това в единствения си идеал, ще обезсмисли живота си и ще стигне до безизходицата на бездуховността.

Векове наред сме мечтаели за таква преобразуване на обществото, което би донесло благоденствие, процъфтяване, царство на Свободата, Равенството и Братството. Но още опитът за терор в дните на Френската революция е като предупреждение, предобраз на това, което става днес. Ако свещен на земята е не човекът, неговият живот, правата и достойнството му, а общественият ред, то в името на този ред могат да бъдат унищожени хиляди, след това и милиони хора като нищожна утайка или плесен. Трябва да признаем, че идеята да се подобри социалният ред не е безпочвена и безсмислена. Но ако тя се превърне в самоцел, ако претендира да изгълнява ролята на религия и пренебрегва личността, ще доведе до противоположни резултати. Искам да напомня, че рецептите за “всеобщо щастие” са известни още от далечните векове. Не се ли е зародил култът към личността още през античността, не проповядваха ли епикурейците още тогава хедонизъм, култ към наслаждението (макар че самият Епикур не е бил

виновен за това)? Не е ли създал Платон системата на полицейската държава, от която заради “благого на гражданите” са прогонвали поетите и хората, които мислят различно?

От миналото идва и зловещата идея за насилствено натрапената религия. Няма нищо изненадващо, че е възникнала подобна идея. Ако хората са превърнали идеалите за Свобода, Равенство и Братство в терор и нов вид робство, защо да не постъпят по същия начин и с религията?

Но нали религията - ще ми отговорите - за разлика от култа към науката, за разлика от хедонизма, светската етика и политическата утопия е ориентирана към духа, към висшето начало. Безспорно е така. Но когато тя става инструмент в ръцете на властващите, когато хората я изповядват, подтиквани от външен натиск, вярата губи истинската си природа, превръща се в робия на политическите страсти и

АКО НЕ НАМЕРИМ ПРАВИЛНИЯ ПЪТ, НАШИЯТ ВЕК МОЖЕ ДА СЕ ОКАЖЕ ПОСЛЕДЕН В ИСТОРИЯТА.

КОГАТО СЕ РАЖДА ЧОВЕШКИЯТ СИН, БОЖИЯТ СИН, В ИСТОРИЯТА ВЛИЗА НОВА СИЛА.

“интересите” на тази или онази обществена група. В много отношения съвременната духовна криза носи в себе си далечните последици именно на тази подмяна, на тази метаморфоза на религията, помрачена от фанатизма, насилието, от сливането ѝ с определен държавен ред (който неизбежно е несъвършен).

"Карабах" (повтарям, че използвам названието в неговия широк, историко-символичен смисъл) не се е появил на празно място. Днес започваме да разбираме, че светът, макар да е придобил много неща, е загубил много повече. Настъпва време за избор и решение.

За него напомнят Христовата Звезда, денят на Рождество, когато вилтлемските пастири чуват песента: “Слава на Бога във висините. И на земята мир между човешките, в които е Неговото благоволение.” Когато се ражда Човешкият Син, Божият Син, в историята влиза нова сила, силата на любовта и на духовното преобразяване.

На всички, които следват тази Звезда, тя дава не само ориентир в мрачния свят. Тя влива в тях тайнствената енергия на Духа, Който помага да се разкрие Божият образ и подобие.

Христос отива при хората не с ореола на земната мъдрост, не издигнат

върху мишците на легионите, не с харта за социални доктрини. Евангелското Слово се обръща към сърцето и разума на човека не за да промени неговата “идеология”, а за да го направи ново творение.

Междувременно светът остава на кръстопът и вече е стигнал до последната, съдбоносна точка.

Тя може да ознаменува залеза на цивилизацията.

Някога фарисеите, възгордени с наследството си от вековете, казват: “Ние сме синове на Авраам.” Йоан Кръстител обаче им възрази, че ако те не се покаят, Бог може и от камък да създаде нови деца на Авраам.

По същия начин и днес трябва да знаем, че ако не намерим правилния път, нашият век може да се окаже последен в историята. Няма ли право Творецът да започне всичко отначало - от малките островчета, които ще останат след ядрената катастрофа? Или въобще от друга планета, от друго човечество?...

Не ни се иска да вярваме в това.

Когато гледам иконата “Троица” на Рубльов, неволно си спомням за древ-

ното библейско повествование, подсказало сюжета на великия иконописец. Бог в образа на трима странници се явява на земята, за да изпита за последен път нечестивите и грешни градове. И Авраам, “бащата на вярващите”, се моли градовете да бъдат пощадени, колкото и малко да са праведниците в тях. За съжаление, те са останали толкова малко, че Бог предпочита да ги изведе от обречените Содом и Гомора.

Но у нас, християните, живее надеждата, че общият ни дом, нашата Земя, заедно с всичко прекрасно, което е създадено от човека, ще избегне участието на Содом. Мислим си за жертвеността и героизма на подвижниците, за молитвата и борбата, за служението на ближния и милосърдието, които осветяват нощта на нашия век. Спомняме си за верността на Христос, даже за смъртта на хора като руските новомъченици и Мартин Лутер Кинг, за героите от Съпротивата, за тези, които са опазили чистотата на духа в царството на безумието и злобата, за светостта на руския старец Силуан, който е живял в Атон, за майка Тереза и нейните сподвижници в Индия, за възвишените и благородни мисли на Бердяев и Тейяр де Шарден, за жертвеността на Махатма Ганди, Дитрих Бонхьофер и епископ Елдер Камара. За лекарите и учителите, за писателите и философите, творците и обществените деятели, за безброй други наши съвременници, които са отпразвили предизвикателство към царството на бездуховността, алчността, потребителството, злото и насилието. Вярваме, че тази непреодолима сила на Доброто се корени не в природата на човека - същество, раздвоено и противоречиво, - а произтича от онзи Източник, който е създал, поддържа и оживява вселената.

Той ни чака. Той ни е открил Себе Си.

Сега е наш ред да Му дадем отговор.

Александър Мен

